

NOVES PUBLICACIONS D'ALBERTO MIRALLES DURANT EL DARRER ANY

Maria-Josep Ragué-Arias

Quan vaig escriure aquest comentari de les darreres obres d'Alberto Miralles sabia que estava molt malalt, però pensava que encara el podria llegir. No ha estat així. Ahir, una part de mi mateixa moria amb Alberto Miralles, l'amic de tota la vida, qui més va influir en la meua dedicació professional al teatre, quan jo encara era molt jove, l'amic de l'ànima amb qui ho comentava tot, qui sempre m'aconsellava, m'ajudava i a la vegada em feia riure.

Ara, després de la seva mort, caldria parlar de moltes més coses en relació amb la vida i l'obra d'Alberto Miralles (Elx 1940-Madrid 2004), un home que en molts moments ha tingut un paper important en la història del teatre. La seva obra teatral sempre ha estat crítica, perquè ell era conscient que el teatre ha d'entretenir, però que mai no pot ser neutre, que té una funció com a art que pot incidir en la política, en la societat: des que va crear el grup Càtaro a l'Institut del Teatre de Barcelona, l'any 1966, un grup en sintonia amb el teatre radical europeu i americà d'aquells anys, fins a la seva darrera publicació, *Presidenta*, una farsa excedida, però que també conté una crítica i una denúncia, el seu teatre ressegueix la història del nostre país.

Ahir, 3 de març, va morir un home important del nostre teatre.

En aquest article parlem d'ell. Comencem pel final de la seva obra de quasi quaranta anys, comencem per les seves darreres obres publicades.

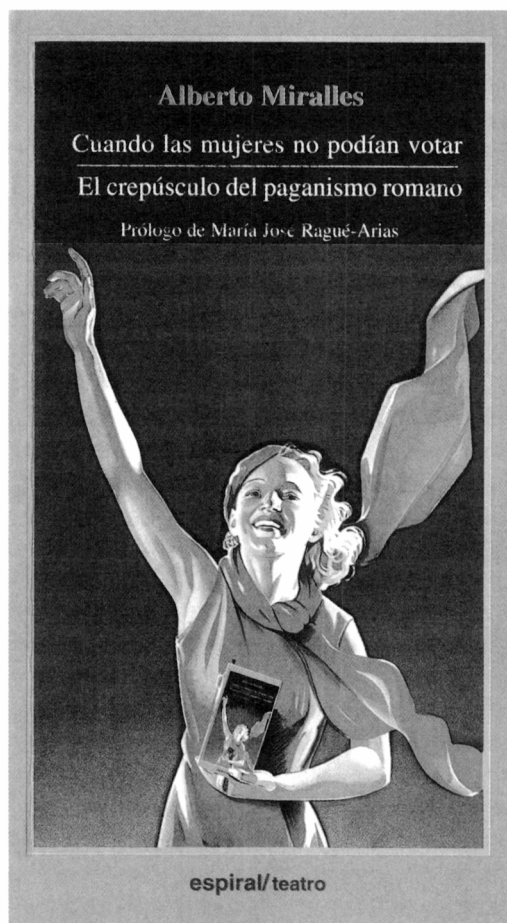
Teatro breve 3. Ed. Fundamentos. Col·lecció «Espiral/teatro», 279. Madrid, 2003. 143 pàgines. Inclou: A.M. (premi Barahona de Soto 2003), *Adórame Trialú* (premi Rafael Villar en la XVI Olimpiada del humor, 1993), *¡Qué horrible familia tengo!*, *Patera. Réquiem*, *Céfiro agreste de olímpicos embates* (premi Valladolid de Teatro Breve 1980).

A.M. Ayuntamiento de Lucena. Col·lecció «Premios de Teatro Luis Barahona de Soto». Lucena (Córdoba), 2003. (Premi de Teatro Luis Barahona de Soto 2002).

Los amantes del demonio. SGAE. Col·lecció «Teatroautor», 141. Madrid, 2003. (Premi SGAE 2002). *Presidenta*. Ed. La Avispa. Col·lecció «Texto Teatro», 132.

El ritme de producció d'Alberto Miralles és sens dubte molt alt. També ho és la seva facilitat com a autor de construir obres interessants, crítiques i sovint àgils i divertides entorn dels moments que viu l'autor; que, compromès amb la societat que l'envolta, podria dibuixar a partir de la seva obra una història de l'Estat espanyol dels darrers quaranta anys. El nucli de la seva

creativitat parteix sovint de situacions concretes, i el punt de partida l'estableix força vegades a les seves classes de teatre, amb els seus alumnes. És la seva manera de viure, atent als esdeveniments que l'envolten, vital en la seva creativitat, d'una gran immediatesa. Més de trenta estrenes i més de trenta publicacions, al marge de sis llibres importants d'assaig i investigació teatral i dues novel·les, són el resultat d'una activitat teatral de quasi quaranta anys, a la qual cal afegir tres volums d'obra curta, sempre d'un gran enginy i teatralitat.

Portada d'un dels darrers llibre d'Alberto Miralles, en què es publicaren dues de les seves obres de teatre: Cuando las mujeres no podían votar i El crepúsculo del paganismo romano.

Va ser editat per Fundamentos (Serie Teatro) l'any 2000.

El 2003 s'ha editat el tercer volum, que inclou obres premiades i representades i altres d'inèdites. *Céfiro agreste de olímpicos embates*, premi Valladolid de Teatro Breve 1980 (en català i en una versió de durada normal i amb el títol de *Sueus, vàndals, alans i vigatans*, va ser premi Santiago Rusiñol al Festival de Teatre de Sitges, el 1981), era una crítica del sistema de subvencions i el tractament de la cultura per part dels governs espanyols d'aquells anys. A.M. ha estat premi Barahona de Soto 2003 i es publica també aquest mateix any per separat en l'edició que fa el premi. Aquesta obra és una crítica que l'autor fa des de l'afecte i l'admiració a un altre gran A.M. del teatre, mort fa un parell d'anys. *Adórame*, Trialú, premi Rafael Villar el 1993, inèdita fins ara, és una divertida crítica de les relacions de parella, a partir d'un personatge femení i un de masculí, que conté un component important que analitza la situació des de punts de vista feministes. Crítica i elogi de la família és el breu monòleg femení *¡Qué horrible familia tengo! A Patera. Réquiem*, onze personatges fan desfilar en l'obra curta escrita amb un vers poètic la trista situació dels qui en pastera, amb perill per les seves vides, busquen refugi, acollida i una situació per sobreviure en un país que no és el seu.

Miralles és un magnífic retratista de situacions, a les quals dóna els elements bàsics del seu teatre: agilitat, entreteniment i compromís. No es tracta quasi mai de conflictes íntims, els seus personatges, sense ser mai plans, no profunditzen en les seves angoixes interiors, sinó que mostren situacions viscudes a les quals l'autor proveeix de la seva visió crítica i també del seu sentit de l'humor.

Presidenta és un acudit, una joguina còmica, una farsa política, una comèdia per partir-se de riure. L'anècdota, inversemblant però plena de contingut, ens mostra una presidenta de govern que ha estat escollida amb l'objectiu de ser víctima d'un complot polític i econòmic en el qual l'han ficada l'home de qui està enamorada i la seva amiga íntima, que és justament l'amant d'aquell home. Però en aquesta farsa Miralles ens fa veure una corrupció política en tots els nivells, i a la vegada, en paraules de la víctima, de la presidenta, sempre amb agilitat, expressa importants paraules sobre la possible corrupció en el nostre món. No és una de les obres més significatives de l'autor, però és un text àgil, divertit i ple d'interès, que representa a més a més un regal per a tres bons actors capaços a la vegada de manifestar sentit còmic i una interpretació plena d'humanitat.

Potser *Los amantes del demonio* és l'obra més lúcida i valenta de les que comentem, i forma part de la dramaturgia més seriosa i crítica de Miralles. Tractar la compromesa qüestió del terrorisme no és freqüent en un teatre que, si observem la cartellera de les grans ciutats, sembla fugir de qualsevol actitud compromesa. Ho han fet autors com Mayorga, Amestoy, Belbel, Ortiz de Gondra i potser d'altres, però tractar del terrorisme d'ETA és una gosadia enorme que només hem trobat el darrer any en dues obres: *Eusk* i *Los amantes del demonio*. Però mentre *Eusk* és una obra «de combat», signada amb el pseudònim de Koldo Barrena, i que es podria anomenar «Terror i misèries d'Euskadi» per la seva escriptura, que segueix l'empremta del gran Bertolt Brecht, *Los amantes del demonio* té totes les característiques d'una gran obra de teatre contemporània quant al tema i l'escriptura, i seria bo de veure-la en una posada en escena important i valenta.

Miralles ens ofereix una visió que evidentment condemna tota la violència, tot el terrorisme i, consegüentment, ETA. Però la construcció teatral del text és absolutament moderna. Es divi-

deix en quatre atemptats, o millor dit, en quatre visions d'un mateix acte: la visió que en té la víctima —un poeta revolucionari— al principi de l'obra es complementa amb la de la seva esposa, amb la de la nova parella de la dona, amb la idea que se'n fa l'activista. Passat i present es van unint i alternant al llarg de tres anys en un text en clau de tragèdia que utilitza fonts documentals per fer una denúncia clara. El record modifica la memòria, i la realitat s'enfronta a uns límits imprecisos. Però els tres anys que passen entre l'atemptat i el present permeten l'aparició d'informacions que constitueixen un ric subtext que donen a aquesta obra un ritme i una tensió adients per a una intriga políciaca que l'espectador lector ha de desemascarar. Són cinc personatges que, tret de la víctima, viuen vides complexes i uneixen el sentiment polític a les seves situacions íntimes i privades. És una obra que va més enllà del discurs polític per ser un text d'una gran amenitat que reuneix les dues característiques més freqüents en el teatre d'Alberto Miralles: amenitat i compromís. La seva actitud no deixa lloc a dubtes; és el rebuig absolut de tot fanatisme, ja sigui del signe que sigui, de tota violència. Hi ha informació sobre el funcionament del terrorisme, però hi ha també una història amorosa entre dos triangles de personatges en què les accions polítiques sovint interfereixen en el seu món privat, els seus sentiments. És una estructura complexa, circular, que deixa molt clara les conclusions en un final poètic a càrrec de la víctima, del poeta que diu «mataréis al poeta, no a la poesía». *Los amantes del demonio* és un text característic de Miralles, de la seva concepció del teatre com un art directament unit a la realitat, de la seva idea de l'autor teatral com algú que s'ha de comprometre políticament amb la realitat, però que ha de ser capaç a la vegada d'entretenir el públic d'una manera amena i àgil.